

Stockholm den 15 september 2023

R-2023/1010

Till Justitiedepartementet

Ju2023/00654

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 26 maj 2023 beretts tillfälle att yttra sig över Domstolsverkets promemoria Överlämnande av mål mellan allmänna förvaltningsdomstolar.

Sammanfattning

Advokatsamfundet har ingen erinran mot promemorians förslag att mål där muntlig förhandling inte ingår i handläggningen lättare ska kunna flyttas mellan domstolarna. Advokatsamfundet vill dock framhålla vissa synpunkter gällande förslaget inverkan på mål där muntlig förhandling ingår.

Synpunkter

Överlämnande av mål och muntlig förhandling

När det gäller mål där muntlig förhandling ingår anser Advokatsamfundet att promemorian inte på ett tillfredställande sätt redogör för konsekvenserna av förslaget för den enskilde. Såväl förutsebarheten som den enskildes närhet till domstolen utgör viktiga principer för att säkerställa rättssäkerheten.

Som uppmärksammats i promemorian kan det uppkomma situationer där ett yrkande om muntlig förhandling framställs först efter att ett mål har lämnats över till en annan domstol (se promemorian, avsnitt 4.3). Enligt promemorian bör ett återlämnande i sådana situationer kunna ske med stöd av ”samma bestämmelser som överlämnandet”.

Som Advokatsamfundet uppfattar promemorian avses 8 a § andra stycket samt 14 § fjärde stycket lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar, varvid krävs särskilda skäl utöver att det kan göras utan avsevärd olägenhet, gälla oavsett vilken del av bestämmelserna som det ursprungliga överlämnandet skedde med. Som Advokatsamfundet uppfattar ovannämnda paragrafer krävs det *särskilda skäl* för att ett överlämnat mål ska kunna återlämnas. Om avsikten är att det nya tredje stycket i 8 a § respektive det utvidgade femte stycket i 14 § ska tillämpas behöver detta förtydligas.

Det föranleder två frågor: (i) hur skyddas den enskilde från att ett överlämnande sker till en domstol som har ett för den enskilde sämre geografiskt läge (varvid det noteras att flera av domstolarna med kortast omloppstid ligger i mindre tätbefolkade områden), och (ii) vilken domstol ska fatta beslut i frågan om muntlig förhandling?

Advokatsamfundet anser att det bör förtydligas i specialmotiveringen till bestämmelserna att rekvisitet *särskilda skäl* alltid ska anses uppfyllt om det framställs ett yrkande om muntlig förhandling sedan ett mål har överlämnats samt att domstolen ska höra med parterna om deras inställning till domstolsort (jfr avsnitt 4.3, s. 18, sista stycket). En enskild kan ha beaktat domstolens geografiska placering vid sitt beslut att föra ett ärende till domstol (jfr promemorian, s. 21). Inte heller ska en enskild behöva acceptera ett frångående av forumbestämmelserna om det grundas i förhållanden som är hänförliga till domstolen.

Om rekvisitet *särskilda skäl* är uppfyllt blir frågan om ett överlämnat mål ska återlämnas avhängig om ett återlämnande medför en avsevärd olägenhet för någon part. I det sammanhanget bör det enligt Advokatsamfundet förtydligas att bedömningen av om det föreligger avsevärd olägenhet ska beakta verksamhetsorten för ett eventuellt ombud för den enskilde. Bestämmelsen kommer nämligen att kunna tillämpas på mål där huvudregeln är att parterna står sina egna ombudskostnader. Det kan i sådana fall vara en olägenhet för den enskilde om ombudskostnaderna ökar med hänsyn till t.ex. resa och tidspillan. Det kan vara fallet både vid överlämning och vid återlämning. På motsvarande vis bör det förtydligas att ökade kostnader för det allmänna inte ska kunna utgöra en avsevärd olägenhet och på så vis förhindra ett återlämnande. I fall där ett yrkande om muntlig förhandling har framställts bör den enskilde alltså närmast disponera över om ett överlämnat mål ska återlämnas.

Så vitt gäller den andra frågan indikerar specialmotiveringen till bestämmelsen att den mottagande domstolen ska kunna återlämna målet redan när ett yrkande om muntlig förhandling har framställts. Enligt Advokatsamfundet kan det emellertid finnas anledning att förtydliga vilken domstol som ska fatta beslut i frågan om muntlig förhandling, dvs. i praktiken om beslutet ska fattas före eller efter ett beslut om återlämnande. Domstolens geografiska belägenhet kan ha betydelse för den enskilde vid bedömningen av om en muntlig förhandling är önskvärd eller inte. Det är därför viktigt att det är förutsebart var en sådan förhandling kommer att äga rum.

Utredningens underlag

I samband med införandet av de tillfälliga möjligheterna för migrationsdomstolar att överlämna mål angavs bl.a. att det är en grundläggande princip att forumbestämmelserna ska vara stabila över tid och förutsebara för parterna och domstolarna. Det angavs vidare att syftet med de utökade möjligheterna att överlämna även andra mål än migrationsmål var att kunna möta den kraftigt ökade måltillströmningen som förväntades samt att förslaget var föranlett av särskilda omständigheter (se prop. 2016/17:27 s. 18). Det angavs dessutom att införandet av en permanent ordning skulle kräva ytterligare överväganden samt att de mer generösa reglerna om överlämnande av även andra mål därför skulle vara begränsade till den tid som den kraftigt ökade måltillströmningen bestod (se a. prop. s. 19).

Som Advokatsamfundet uppfattar det har utredningen inte beaktat huruvida vissa måltyper orsakar längre handläggningstider. Utredningen har dock konstaterat att det sannolikt inte förekommer att en domstol har korta handläggningstider och samtidigt stora överbalanser (se s. 10, 11 och 19 i promemorian). Utredningen synes inte heller ha beaktat hur handläggningstiden har påverkats för de mål som har överlämnats med stöd av de befintliga bestämmelserna eller den tillfälliga möjligheten för migrationsdomstolar att överlämna mål. I den fortsatta beredningen bör dessa omständigheter närmare undersökas och beaktas, särskilt mot bakgrund av att det tidigare angivits att införandet av en permanent ordning skulle kräva ytterligare överväganden.

Avsaknaden av jämförelse mellan de olika måltypernas inverkan på målbalans och handläggningstider samt utvärdering av resultatet av den tillfälliga ordningen, kan innebära att en tillämpning av de föreslagna bestämmelserna döljer de faktiska

orsakerna till långa handläggningstider, exempelvis att vissa domstolar inte klarar av sina målbalanser av organisatoriska skäl (se s. 10 i promemorian) eller att de underliggande forumreglerna leder till en olämplig målfördelning sett till domstolarnas resurser (jfr prop. 2016/14:27 s. 10 och 18).

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander